

Sygn. akt III KS 70/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jacek Błaszczyk

SSN Marek Pietruszyński

Protokolant Katarzyna Gajewska

w sprawie **R. J. (J.)**

oskarżonego z art. 190a § 1 k.k. i art. 190 § 1 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 23 listopada 2022 r.

skargi obrońcy oskarżonego

na wyrok Sądu Okręgowego w Krośnie

z dnia 27 maja 2022 r., sygn. akt II Ka 409/21,

uchylający wyrok Sądu Rejonowego w Sanoku

z dnia 7 października 2021 r., sygn. akt II K 684/19,

w zakresie czynu z art. 190 § 1 k.k. i przekazujący sprawę

do ponownego rozpoznania,

na podstawie art. 539e § 1 i 2 k.p.k.

**1. uchyla pkt III zaskarżonego wyroku i sprawę w tym zakresie
przekazuje Sądowi Okręgowemu w Krośnie do ponownego
rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;**

**2. zarządza zwrot uiszczonej przez oskarżonego opłaty od
skargi w kwocie 450,00 (czterysta pięćdziesiąt) złotych.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 7 października 2021 r., sygn. akt II K 684/19, Sąd Rejonowy w Sanoku, uniewinnił R. J. (J.) od popełnienia zarzucanych mu aktem oskarżenia czynów z art. 190a § 1 k.k. i z art. 190 § 1 k.k. (pkt I części dyspozytywnej wyroku), obciążając jednocześnie Skarb Państwa kosztami postępowania w sprawie (pkt II części dyspozytywnej wyroku) oraz zasadzając od oskarżyciela posiłkowego R. H. na rzecz oskarżonego R. J. koszty obrony (pkt III części dyspozytywnej wyroku).

Od tego wyroku apelację wniósł zarówno Prokurator Rejonowy w Sanoku zaskarżając go w całości na niekorzyść R. J., jak i pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego zaskarżając orzeczenie to także w całości. Skarżący zarzucili wyrokowi Sądu Rejonowego w Sanoku przede wszystkim wybiórczą ocenę zgromadzonego materiału dowodowego oraz przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów prowadzące do błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, mogącego mieć wpływ na jego treść.

Po rozpoznaniu wywiedzionych apelacji Sąd Okręgowy w Krośnie wyrokiem z dnia 27 maja 2022 r., sygn. akt II Ka 409/21, w pkt. I - utrzymał w mocy wyrok Sądu pierwszej instancji co do zarzutu z art. 190a § 1 k.k. i w tym zakresie kosztami postępowania odwoławczego po 1/2 obciążył oskarżyciela posiłkowego R. H. oraz Skarb Państwa, zwalniając oskarżyciela posiłkowego R. H. od opłaty, w pkt. II - zasądził od Skarbu Państwa na rzecz oskarżonego R. J. kwotę 1.092 zł tytułem zwrotu kosztów obrony w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, a w pkt. III - uchylił zaskarżony wyrok co do zarzutu z art. 190 § 1 k.k. i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Sanoku do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu orzeczenia z dnia 27 maja 2022 r. Sąd Odwoławczy podkreślił konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu sądowego odnośnie zarzucanego R. J. czynu z art. 190 § 1 k.k. z uwagi na to, że „(...) z zeznań niektórych świadków wynika, iż oskarżony był agresywny i formułował groźby także wobec innych osób niż pokrzywdzony. Nadto, że jest on osobą porywczą i traci nad sobą kontrolę, kiedy wpada w gniew. Zasadne jest zatem skupienie się

przez Sąd I instancji na tych zeznaniach i szczegółowe przeanalizowanie, czy oskarżony nie dopuścił się zarzucanego mu czynu. (...)"

Skargę od wyroku Sądu odwoławczego w zakresie pkt. III. tego orzeczenia złożył obrońca oskarżonego podnosząc w treści nadzwyczajnego środka zaskarżenia naruszenie art. 437 § 2 k.p.k., przez uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji ze względu na stwierdzenie konieczności ponownego przeprowadzenia przewodu sądowego na nowo w całości, podczas gdy w realiach sprawy taka przesłanka przekazania sprawy do ponownego rozpoznania nie zachodzi ze względu na przeprowadzenie przez Sąd pierwszej instancji dowodów mających znaczenie dla rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy i brak powodów, dla których wymagałyby one powtórnego przeprowadzenia w sprawie, a w szczególności wskazywanej przez Sąd drugiej instancji konieczności odniesienia się do zeznań wyłącznie „wzmiankowanego kręgu świadków” co oznacza, że przesłanka konieczności przeprowadzenia na nowo przewodu w całości nie zaistniała.

Wobec tak sformułowanego zarzutu obrońca oskarżonego wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania oraz nieobciążanie oskarżonego kosztami postępowania skargowego.

W uzasadnieniu skargi jej autor podniósł, że Sąd drugiej instancji w treści uzasadnienia, zauważając potrzebę uzupełnienia postępowania dowodowego przez „odniesienie się” do zeznań „wzmiankowanych świadków” - J. K., S. K. i M. R., nie wskazał na konieczność ich uzupełniającego przesłuchania, a więc w rzeczywistości nie sformułował nawet tezy co do powtórzenia przewodu sądowego na nowo w całości. Brak zatem, w ocenie skarżącego, jakichkolwiek powodów, dla których Sąd drugiej instancji nie mógł samodzielnie w postępowaniu odwoławczym uzupełniając przesłuchać świadków, a następnie dokonać weryfikacji przyjętej podstawy dowodowej ustaleń faktycznych i dokonanej w sprawie oceny materiału dowodowego. Jak dalej wywodził, Sąd Okręgowy powinien był wykazać, że gdyby nie doszło do wskazywanych przez ten organ procesowych uchybień (choćby jednoznacznie niesprecyzowanych w treści uzasadnienia wyroku), to mogłoby zapaść orzeczenie o winie, ale jego wydanie - wobec obowiązującej zasady *ne peius* - nie byłoby dopuszczalne w instancji odwoławczej. Ponadto, jak

skonkludował, Sąd Okręgowy w Krośnie nie wykazał, że ewentualne braki w materiale dowodowym były na tyle istotne, aby ich uzupełnienie nie mieściło się w kompetencji Sądu drugiej instancji do ich uzupełnienia.

W pisemnej odpowiedzi na skargę złożoną przez obrońcę R. J. Zastępca Prokuratora Rejonowego w Sanoku nie przychylił się do stawianego w niej zarzutu i wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie należy przypomnieć, że stosownie do treści art. 539a § 3 k.p.k., podstawą skargi na wyrok sądu odwoławczego może być naruszenie art. 437 k.p.k. lub uchybienie określone w art. 439 § 1 k.p.k.

Sąd Najwyższy rozpoznając skargę na wyrok sądu odwoławczego winien zatem ograniczyć się do zbadania, czy w sprawie wystąpiły tzw. bezwzględne przyczyny odwoławcze, albo doszło do uchylenia wyroku mimo braku formalnych przeszkód określonych w art. 454 k.p.k. do wydania wyroku zmieniającego lub też konieczne jest przeprowadzenie w całości przewodu sądowego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2017 r., IV KS 6/16; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2018 r., I KZP 13/17). Pisemne motywy wyroku sądu odwoławczego powinny przy tym nie tylko wyraźnie określać, która z przesłanek wymienionych w art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. zadecydowała o uchyleniu wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania, lecz również zawierać argumentację wskazującą na zasadność takiego wnioskowania, a tym samym konieczność wydania orzeczenia o charakterze kasatoryjnym.

Temu wymogowi Sąd Okręgowy w Krośnie w niniejszej sprawie nie sprostął.

Zasadnie wskazał skarżący, że w sprawie nie wystąpiła żadna z okoliczności, które uzasadniałyby wydanie przez Sąd Odwoławczy orzeczenia jak w pkt. III wyroku.

Wprawdzie w pkt. 5.3.1.2.1. uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia jako podstawę tego rozstrzygnięcia wskazano konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości, jednak argumentacja zawarta w tym akapicie, jak i w pkt. 3.1.

in fine pisemnych motywów poddanego kontroli skargowej wyroku (s. 5) do tego rodzaju konkluzji w żadnym wypadku nie prowadzi.

Sąd *ad quem*, co wynika wprost z powołanych w uzasadnieniu sformułowań, dostrzega wyłącznie wynikającą z zeznań świadków J. K., S. K. i M. R. agresywną postawę oskarżonego wobec innych osób, co uzasadnia – jego zdaniem – potrzebę ponownej analizy zeznań tych świadków, którzy w swoich depozycjach zawracali uwagę na takie zachowania oskarżonego R. J. połączone z groźbami względem nich, jak również na jego cechy charakteru i pobudliwość w sytuacji, gdy sprawy nie rozwijają się po jego myśli, z czym łączą się wówczas objawy gniewu i utrata kontroli nad sobą. Sąd odwoławczy nie przesądził przy tym wyniku takiej powtórnej analizy, wskazując jedynie na potrzebę skupienia się przez Sąd pierwszej instancji na tych zeznaniach i szczegółowe przeanalizowanie, czy oskarżony nie dopuścił się zarzucanego mu czynu, w tym również pod kątem obawy spełnienia wypowiedzianych przez niego groźb w subiektywnym odczuciu oskarżyciela posiłkowego.

W tym stanie rzeczy oczywiste jest, że powodem wyroku kasatoryjnego nie była potrzeba przeprowadzenia na nowo przewodu w całości, lecz *de facto* jedynie ponowna ocena dowodów, co nie mieści się w kręgu podstaw tego rodzaju orzeczenia także wówczas, gdy sąd odwoławczy zasadnie wskaże, jakich to kardynalnych uchybień art. 7 k.p.k. dopuścił się sąd *meriti* (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2016 r., IV KS 5/16).

Nie ulega wątpliwości, że błędna lub niepełna ocena dowodów przeprowadzona przez sąd *a quo*, w szczególności w wypadku wyroku uniewinniającego, może stać się podstawą uchylenia zaskarżonego apelacją (tu: apelacjami) orzeczenia i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania – poza wypadkiem konieczności ponowienia przewodu w całości (co w tej sprawie nie miało miejsca) – wyłącznie wówczas, gdy Sąd drugiej instancji w wyniku usunięcia stwierdzonych uchybień stanowiących jedną z podstaw odwoławczych określonych w art. 438 pkt 1-3 k.p.k. (czyli np. po uzupełnieniu postępowania dowodowego, dokonaniu prawidłowej oceny dowodów, poczynieniu prawidłowych ustaleń faktycznych) - stwierdza, że zachodzą podstawy do wydania wyroku skazującego czemu stoi na przeszkodzie zakaz określony w art. 454 § 1 k.p.k. Sama tylko

możliwość wydania takiego wyroku w ponownym postępowaniu przed sądem pierwszej instancji jest niewystarczająca dla przyjęcia wystąpienia reguły *ne peius* określonej w art. 454 § 1 k.p.k. (zob. uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2018 r., I KZP 10/18). Takiej próby orzekający w tej sprawie Sąd Okręgowy w Krośnie wszelako jednak nawet nie podjął wyrażając wyłącznie sugestię, że ponowna ocena dowodów z zeznań pokrzywdzonego R. H. oraz wskazanych wyżej świadków może doprowadzić do ustaleń odmiennych niż te, które stały się podstawą uwolnienia oskarżonego przez Sąd Rejonowy od odpowiedzialności karnej za czyn z art. 190 § 1 k.k.

Co więcej, nawet stwierdzenie przez sąd drugiej instancji, że właściwa ocena dowodów świadczy w określonym zakresie o sprawstwie oskarżonego, nie przesądza jeszcze konieczności ponowienia postępowania przed sądem *meriti*. Sąd odwoławczy musi bowiem w pierwszym rzędzie zdecydować, czy jedyną adekwatną w danej sprawie formą reakcji karnej jest wydanie wyroku skazującego, czemu stoi na przeszkodzie reguła *ne peius*.

W obecnym modelu postępowania odwoławczego Sąd drugiej instancji może bowiem, pomimo uniewinnienia oskarżonego przez Sąd pierwszej instancji, umorzyć postępowanie lub też je umorzyć warunkowo. Jeżeli więc stwierdzi, że spełnione są warunki do umorzenia lub warunkowego umorzenia, to nie może uchylić wyroku uniewinniającego i przekazać sprawy do ponownego rozpoznania, gdyż do wydania takiego orzeczenia brak będzie podstaw z art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. W takiej sytuacji procesowej sąd instancji *ad quem* powinien wydać wyrok umarzający lub warunkowo umarzający postępowanie karne w miejsce wyroku uniewinniającego. Dopiero po przeprowadzeniu swoistego testu polegającego na stwierdzeniu, że wobec istnienia podstaw do przypisania winy nie zachodzą okoliczności uzasadniające umorzenie albo warunkowe umorzenie postępowania, gdyż oskarżony powinien zostać skazany, to wówczas na podstawie art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k. w zw. z art. 454 § 1 k.p.k. powinien uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania (zob. D. Świecki (red.), Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany do art. 454 lex/el, teza 7 *in fine*).

Reasumując, wobec przywołanych przez Sąd Okręgowy w Krośnie powodów uchylenia wyroku Sądu pierwszej instancji w odniesieniu do zarzutu z art. 190 § 1 k.k. i w tym zakresie przekazaniu sprawy Sądowi Rejonowemu w Sanoku do ponownego rozpoznania, brak jest podstaw do przyjęcia, że wydanie wyroku kasatoryjnego w niniejszej sprawie zostało spowodowane wskazywaną koniecznością przeprowadzenia na nowo przewodu w całości. Sąd drugiej instancji mógł bowiem nie tylko przesłuchać uzupełniającą wzmiankowanych przez siebie świadków z pierwszo-instancyjnego przewodu sądowego na rozprawie odwoławczej, ale władny był również dokonać stosownej analizy i oceny materiału dowodowego uwzględniającej dyrektywę ujętą w przepisie art. 7 k.p.k.

Do uchylenia wyroku Sądu Rejonowego w Sanoku uniewinniającego oskarżonego z zarzutu określonego w art. 190 § 1 k.k. mogłoby dojść dopiero wówczas, gdy Sąd odwoławczy - w wyniku usunięcia stwierdzonych uchybień (to jest np. po dokonaniu ponownej analizy depozycji wskazanych w uzasadnieniu świadków w kontekście zarzucanego R. J. czynu z art. 190 § 1 k.k. i ewentualnym uzupełnieniu postępowania dowodowego przez uzupełniające przesłuchanie tych świadków) stwierdziłby, że zachodzą podstawy do wydania wyroku skazującego czemu stoi na przeszkodzie zakaz określony w art. 454 § 1 k.p.k., rzecz jasna po wcześniejszym rozważeniu, czy taka reakcja karna jest konieczna przy uwzględnieniu stopnia społecznej szkodliwości czynu, który został sformułowany w pkt. II aktu oskarżenia.

Mając na względzie przytoczone uwagi należy skonstatować, że rację ma skarżący argumentując, że ewentualne błędy proceduralne wskazane w treści uzasadnienia Sądu Okręgowego w Krośnie w odniesieniu do zarzutu popełnienia przez oskarżonego czynu z art. 190 § 1 k.k., mogły i powinny być usunięte w toku postępowania odwoławczego, a zatem przewód sądowy przeprowadzony przez Sąd pierwszej instancji wymagał, co najwyżej uzupełnienia, a nie powtarzania go na nowo w całości.

Powyższe implikowało uchylenie wyroku sądu *ad quem* w zaskarżonej części i przekazanie w tym zakresie sprawy do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

W toku ponownego postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy rozpozna wniesione środki odwoławcze w zakresie dotyczącym możliwości przypisania R. J. czynu z art. 190 § 1 k.k., dokonując ponownej analizy zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w tym w szczególności wymienionych przez siebie zeznań świadków, bacząc, aby w wypadku uznania za konieczne wydania orzeczenia kasatoryjnego powód dokonania tego rozstrzygnięcia, mieścił się w podstawach prawnych określonych przez ustawodawcę oraz został precyzyjnie wykazany w treści uzasadnienia.

Konsekwencją orzeczenia Sądu Najwyższego był zwrot uiszczonej przez oskarżonego opłaty od skargi.

Mając na uwadze całokształt przeprowadzonych wyżej rozważań orzeczono jak w części dyspozytywnej wyroku.

[as
a!]